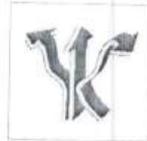

ПрАТ "ВНЗ "МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ"
Навчально-науковий інститут права імені князя Володимира Великого

МАУП

Кафедра цивільно-правових дисциплін та міжнародного права

Затверджую
Директор Навчально-наукового інституту права
ім. Князя Володимира Великого

Микола ЗУБРИЦЬКИЙ

" 26 "

2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри цивільно-
правових дисциплін та міжнародного права
Протокол № 1 від 26/08 2025 р.

Микола ЗУБРИЦЬКИЙ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ»**

Спеціальності: 081 Право
Освітнього рівня: другий (магістерський) рівень
Освітньої програми: Право
Спеціалізація: _____

Розробник силябусу навчальної дисципліни:

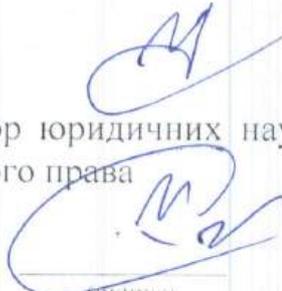
Чорнолуцький Руслан Васильович - доктор юридичних наук, професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права

(підпис)

Викладач:

Чорнолуцький Руслан Васильович - доктор юридичних наук, професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права

(підпис)

Силябус розглянуто на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права

Протокол № _____ від _____ 2025 р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Актуальні проблеми цивільного процесу
Шифр та назва спеціальності	081 8 Право
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	5 кредита/150 год Лекції : 26 Семінарські заняття: 14 Самостійна робота студентів: 110
Терміни вивчення дисципліни	II семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	екзамен
Сторінка дисципліни на сайті	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-prava/kafedra-civilno-pravovih-disciplin.html

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

	Чорнолуцький Руслан Васильович Доктор юридичних наук
	професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права
Дисципліни, які викладає НПП	«Актуальні проблеми цивільного права», «Актуальні проблеми цивільного процесу»
Напрями наукових досліджень	
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	Google Scholar profile: https://scholar.google.com/citations?user=IOgRIQIAAAAJ&hl=uk ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7672-0739
	Контактна інформація викладача:
E-mail:	jurcomm77@gmail.com
Контактний тел.	+ 38 (050) 333 0338
Телефон кафедри	(044) 490-95-02, (044) 490-95-21
Портфоліо викладача на сайті кафедри/Інституту/Академії	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-prava/kafedra-civilno-pravovih-disciplin.html

1. Структура курсу

1.1. Анотація курсу. Дисципліна «Актуальні проблеми цивільного процесу» є фундаментальним етапом підготовки магістрів права, що виходить за межі класичного курсу цивільного процесуального права. У сучасних умовах динамічної зміни законодавства та судової практики, юристу недостатньо знати лише зміст статей ЦПК України. Необхідно розуміти глибинні процеси, що відбуваються в системі правосуддя, та вміти адаптуватися до нових викликів. Актуальність курсу зумовлена трьома критичними чинниками: динамічність судової практики (постійна зміна правових позицій Верховного Суду вимагає від правника навичок «живого» аналізу прецедентів, а не простого зазубрювання норм); діджиталізація (перехід до моделі Paperless Court (безпаперового суду) та інтеграція штучного інтелекту докорінно змінюють процедуру подання доказів та комунікації із судом) та адаптація до умов війни (правосуддя в Україні сьогодні стикається з безпрецедентними викликами — від визначення підсудності справ на тимчасово окупованих територіях до подолання державного імунітету РФ при стягненні збитків). Вивчення даної дисципліни дозволяє здобувачу трансформувати теоретичні знання у практичні інструменти захисту. Курс спрямований на розв'язання «больових точок» процесу: як боротися з процесуальними диверсіями опонентів, як доводити факти за допомогою електронних носіїв, як забезпечити виконання рішення суду, яке інакше залишиться лише «папером».

1.2. Предмет вивчення дисципліни - правові колізії та прогалини у цивільному процесуальному законодавстві України; новітня судова практика (зокрема, висновки Великої Палати Верховного Суду та практика ЄСПЛ); процесуальні правовідносини, що виникають у складних або нетипових ситуаціях (цифровізація, воєнний стан, міжнародний елемент); тенденції розвитку цивільного процесуального права в контексті європейської інтеграції; теоретичні доктрини, які пояснюють сучасні зміни у принципах судочинства (наприклад, перехід від формалізму до верховенства права)

1.3. Мета курсу: Сформувати у майбутнього правозахисника, судді чи прокурора стратегічне мислення, здатність до обґрунтування власної правової позиції в умовах правової невизначеності та готовність до роботи у високотехнологічному правовому середовищі.

1.4. Завдання навчальної дисципліни:

- аналітичне завдання: навчитися виявляти суперечності між нормами ЦПК України та реальними викликами судової практики;
- правозастосовне завдання: оволодіти алгоритмами вирішення спорів в умовах правової невизначеності, використовуючи принципи права та аналогію закону;
- дослідницьке завдання: критично оцінювати ефективність існуючих процесуальних інститутів (наприклад, наказного провадження або заочного розгляду) та пропонувати шляхи їх вдосконалення;
- практико-технічне завдання: навчитися професійно використовувати систему «Електронний суд», працювати з електронними доказами та готувати процесуальні документи згідно з вимогами «процесуальних фільтрів»;
- етико-професійне завдання: засвоїти межі добросовісної поведінки в суді та навчитися розпізнавати й нейтралізувати прояви зловживання процесуальними правами

1.5. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни:

Пререквізити навчальної дисципліни:

«Теорія держави і права» (дисципліна пов'язана з актуальними проблемами процесу через категоріальний апарат, оскільки формує базові поняття про правозастосування, юридичну аргументацію та принципи права, які є інструментами подолання прогалин у сучасному процесуальному законодавстві).

«Конституційне право» (дисципліна «Актуальні проблеми цивільного процесу» нерозривно пов'язана з «Конституційним правом», оскільки остання закладає фундаментальні засади правосуддя, визначає межі права на судовий захист та конституційний статус судді, що безпосередньо становить концептуальну основу для аналізу проблем доступу до правосуддя, забезпечення права на апеляційне та касаційне оскарження, а також реалізації принципу верховенства права в цивільному судочинстві).

“Цивільне право” (вивчення «Актуальні проблеми цивільного процесу» тісно пов’язане з цією дисципліною, оскільки «Цивільне право» формує уявлення про систему матеріальних прав, зобов’язань та охоронюваних законом інтересів, захист яких становить зміст та мету цивільного судочинства).

“Цивільний процес” (дисципліна «Актуальні проблеми цивільного процесу» базується на фундаментальних знаннях класичного процесу, оскільки він закладає знання про стадії провадження, види судових рішень та правовий статус учасників, що є необхідним підґрунтям для аналізу сучасних деформацій та новітніх трансформацій процесуальної форми).

“Складання процесуальних документів” (дисципліна «Актуальні проблеми цивільного процесу» тісно пов’язана з курсом «Складання процесуальних документів», оскільки останній формує практичні навички юридичного письма та техніки оформлення заяв по суті справи, що є необхідним інструментарієм для реалізації складних правових стратегій та належного обґрунтування позиції сторони в умовах мінливої судової практики. Знання «Актуальні проблеми цивільного процесу» дозволяє наповнювати процесуальні документи не лише формальними реквізитами, а й фаховою аргументацією щодо застосування новітніх правових позицій Верховного Суду).

“Сучасна етика та професійна діяльність юриста” (дисципліна «Актуальні проблеми цивільного процесу» має глибокий зв’язок із курсом «Сучасна етика та професійна діяльність юриста», оскільки остання формує морально-етичний фундамент поведінки правника, що є критично важливим при розгляді проблем добросовісного здійснення процесуальних прав та протидії зловживанням ними. Розуміння етичних стандартів дозволяє юристу не лише ефективно представляти інтереси клієнта, а й дотримуватися балансу між процесуальною наполегливістю та повагою до суду, що безпосередньо впливає на авторитет правосуддя та чистоту процесуальної стратегії в межах цивільного судочинства).

Постреквізити:

Оскільки цей курс є фінальним етапом підготовки магістра, його постреквізити — це вже не наступні навчальні предмети, а безпосередня професійна діяльність та наукова робота.

Вивчення цієї дисципліни відкриває шлях до наступних етапів:

1. Професійна реалізація (Hard Skills):

- адвокатура (здатність будувати стратегії захисту в складних кейсах, де стандартні методи не працюють. Ви зможете ефективно протидіяти «процесуальним диверсіям» опонентів);
- судова система (підготовка до кваліфікаційних іспитів на посаду судді. Розуміння логіки Верховного Суду та принципів верховенства права);
- корпоративний юрист (навички захисту активів бізнесу через механізми забезпечення позову та роботу з електронними доказами).

2. Науково-дослідна діяльність (Academic Path):

- підготовка магістерської роботи (цей курс надає готову базу проблемних питань для вашого дослідження);
- аспірантура (PhD) (дисципліна формує навички критичного аналізу доктрин, що є фундаментом для майбутньої дисертації у галузі цивільного процесу).

3. Спеціалізовані експертні навички:

- Legal Tech & Digital Law (Ви станете фахівцем, готовим до роботи в повністю цифровому судочинстві (Paperless Court).);
- Стратегічне судове представництво (навичка проходити через «касаційні фільтри» та звертатися до ЄСПЛ).

1.6 Програмні компетентності (загальні (ЗК); спеціальні (СК)):

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 1. «Сучасний стан та тенденції реформування цивільного процесуального законодавства України», що розвиває уміння збирати інформацію щодо законотворчих ініціатив, аналізувати пояснювальні записки до проєктів законів та

моніторити динаміку змін у судовій системі. Темою 5. «Групові (колективні) позови: теорія, зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні», де здобувачі усвідомлюють необхідність дослідження зарубіжного законодавства, аналізу міжнародних стандартів та порівняння наукових доктрин; формує навичку роботи з іноземними правовими базами та аналітичними звітами. Темою 9. «Електронне доказування та електронні документи в цивільному процесі», де здобувачі здобувають навички пошуку та аналізу цифрових доказів, метаданих та нормативних положень ЦПК України; передбачає узагальнення технічних і правових підходів до автентифікації документів. Темою 17. «Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами», що розвиває уміння збирати докази, які не були відомі на момент розгляду справи, та аналізувати архівні матеріали або експертні висновки для обґрунтування заяви про перегляд. Темою 20. «Правові позиції Верховного Суду як джерело цивільного процесуального права», де здобувачі здобувають навички моніторингу бази СДРСР, аналізу висновків Великої Палати ВС та відстеження динаміки судової практики; передбачає систематизацію різних правових позицій для їх застосування у подібних правовідносинах. Темою 24. «Вплив практики ЄСПЛ на цивільний процес України: ключові рішення 2024–2025 років та їх імплементація», де здобувачі усвідомлюють необхідність пошуку рішень у базі HUDOC, аналізу автентичних текстів рішень англійською/французькою мовами та їх порівняння з національними нормами; формує навичку роботи з міжнародними джерелами права.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 3. «Проблеми доступності правосуддя в цивільному процесі в умовах війни та післявоєнного відновлення», що стимулює пошук нестандартних механізмів забезпечення прав людини через дистанційні сервіси та альтернативні способи вручення судових повісток. Темою 6. «Проблеми належного та ефективного способу захисту в позовному провадженні», де здобувачі вчаться креативно моделювати позовні вимоги, які б максимально ефективно поновлювали права клієнта в умовах правової невизначеності. Темою 8. «Цифровізація цивільного процесу: Сдина судова інформаційно-телекомунікаційна система», де здобувачі пропонують інноваційні підходи до впровадження штучного інтелекту в роботу ЄСПС та розробляють моделі віртуальних судових засідань. Темою 14. «Забезпечення позову та забезпечення доказів: нові виклики та зловживання», де здобувачі вчаться розробляти ефективні, але нетипові заходи забезпечення (наприклад, у сфері інтелектуальної власності чи ІТ), щоб запобігти зловживанню правами. Темою 19. «Медіація та інші альтернативні способи вирішення цивільних спорів: перспективи обов'язковості», що стимулює пошук нестандартних шляхів примирення сторін та розробку унікальних моделей медіаційних застережень для різних категорій цивільних спорів. Темою 23. «Штучний інтелект та автоматизоване прийняття рішень у цивільному процесі», де здобувачі пропонують креативні алгоритми автоматизації рутинних судових дій та розробляють етичні стандарти використання AI при підготовці проектів судових рішень.

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 4. «Трансформація ролі судді в умовах посилення змагальності та письмового провадження», що розвиває здатність ухвалювати виважені процесуальні рішення в умовах активної змагальності сторін, базуючись на принципах верховенства права та внутрішньому переконанні. Темою 10. «Актуальні питання розподілу судових витрат та присудження витрат на правову допомогу», де здобувачі формують навички обґрунтування співмірності витрат на правову допомогу та прийняття рішень щодо їх компенсації на основі критеріїв справедливості та розумності. Темою 11. «Спрошене позовне провадження: межі застосування та ризики порушення права на справедливий суд», де здобувачі вчаться приймати рішення щодо доцільності обрання форми судочинства, зважуючи ризики між швидкістю розгляду та повнотою дослідження обставин справи. Темою 16. «Касаційне оскарження: критерії допустимості та реальна доступність касації», де здобувачі вчаться приймати рішення щодо доцільності подання скарги, оцінюючи справу через призму «касаційних фільтрів» та обґрунтовуючи наявність виключного випадку для допуску справи. Темою 18. «Виконавче провадження у цивільному процесі: проблеми взаємодії суду та органів примусового виконання».

що розвиває здатність обирати найбільш ефективну тактику взаємодії з державним чи приватним виконавцем для реального виконання судового рішення та захисту прав стягувача. Темою 22. «Поновлення строків у цивільному процесі: новели 2025 року та вплив воєнного стану», де здобувачі формують навички прийняття рішень щодо поважності причин пропуску строку, зважуючи вплив воєнного стану на об'єктивну можливість вчинення процесуальних дій.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 6. «Проблеми належного та ефективного способу захисту в позовному провадженні», у межах якої здобувачі вчать застосовувати сучасну доктрину ефективності судового захисту, аналізуючи відповідність обраного способу захисту змісту порушеного права та динамічній практиці Верховного Суду. Темою 20. «Правові позиції Верховного Суду як джерело цивільного процесуального права», що передбачає опанування навичок імплементації правових висновків у процесуальну стратегію та розуміння доктрини прецедентного характеру рішень вищих судів у системі приватного права. Темою 24. «Вплив практики ЄСПЛ на цивільний процес України: ключові рішення 2024–2025 років та їх імплементація», де здобувачі вдосконалюють здатність тлумачити національні процесуальні норми крізь призму принципів верховенства права, правової визначеності та права на справедливий суд.

СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 7. «Підготовче провадження як ключовий етап модернізації цивільного процесу», у межах якої здобувачі вчать реалізовувати обов'язок суду щодо з'ясування можливості врегулювання спору мирним шляхом або призначення процедури врегулювання за участю судді. Темою 10. «Актуальні питання розподілу судових витрат та присудження витрат на правову допомогу», що передбачає аналіз фінансових стимулів (повернення судового збору) для сторін у разі обрання ними примирення чи медіації замість тривалого судового розгляду. Темою 19. «Медіація та інші альтернативні способи вирішення цивільних спорів: перспективи обов'язковості», де здобувачі опановують техніки ведення переговорів, роль адвоката в процесі медіації та критерії спорів, що можуть бути вирішені поза судом.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 4. «Трансформація ролі судді в умовах посилення змагальності та письмового провадження», де здобувачі відпрацьовують навички написання ухвал у письмовому провадженні, приділяючи особливу увагу вмотивованості відхилення доводів сторін в умовах посиленої змагальності. Темою 12. «Наказне провадження в сучасних умовах: розширення сфери застосування та проблематика оскарження», що передбачає підготовку проектів судових наказів за безспірними вимогами, з чітким дотриманням формальних критеріїв їх видачі. Темою 17. «Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами», що вимагає підготовки проектів рішень про скасування чи залишення в силі попередніх актів з детальним обґрунтуванням суттєвості нових фактів. Темою 21. «Заочне рішення в цивільному процесі: проблеми застосування та оскарження в умовах воєнного стану», де здобувачі вчать формулювати мотивувальну частину рішення в умовах відсутності відповідача, дотримуючись вимог щодо доведеності обставин.

СК17. Здатність демонструвати знання юридичної техніки та її практичних аспектів, зокрема, правотворчості, законодавчого моделювання, розробки корпоративних актів і юридичних документів. Володіння навичками систематизації нормативно-правових актів, юридичного письма та коректного використання професійної термінології.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 6. «Проблеми належного та ефективного способу захисту в позовному провадженні», де здобувачі вчать коректно формулювати

прохальну частину позову, використовуючи точну термінологію для забезпечення ефективності виконання рішення. Темою 9. «Електронне доказування та електронні документи в цивільному процесі», що розвиває навички опису цифрових об'єктів у процесуальних документах з використанням спеціальної термінології. Темою 15. «Апеляційне оскарження в цивільному процесі: тенденції обмеження та відмови від апеляції» та Темою 16 «Касаційне оскарження: критерії допустимості та реальна доступність касації», де здобувачі опановують специфіку написання скарг, логічність викладу правових аргументів та техніку посилання на порушення норм матеріального чи процесуального права. Темою 24. «Вплив практики ЄСПЛ на цивільний процес України: ключові рішення 2024–2025 років та їх імплементація», де здобувачі вчать ся імплементувати стандарти «правової визначеності» та «права на справедливий суд» у тексти процесуальних документів, дотримуючись високого рівня юридичної грамотності.

1.7 Очікувані результати навчання (РН):

РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 1 «Сучасний стан та тенденції реформування цивільного процесуального законодавства України», оскільки дозволяє дослідити, як суспільні перетворення (свроінтеграція, цифровізація) впливають на стратегію розвитку законодавства; розкриває логіку реформ як відповідь на соціальний запит щодо якості правосуддя. Темою 2 «Вплив воєнного стану на реалізацію принципів цивільного судочинства», котра дає уявлення про те, як екстремальні суспільні явища (війна) змінюють баланс між безпекою та реалізацією прав; допомагає досягнути межі, в яких право здатне регулювати відносини у нетипових умовах.

РН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 3. «Проблеми доступності правосуддя в цивільному процесі в умовах війни та післявоєнного відновлення», тому що вона вчить порівнювати загальнолюдську цінність справедливості з реальними процесуальними можливостями держави; формує розуміння гуманістичної місії суду. Темою 11. «Спрощене позовне провадження: межі застосування та ризики порушення права на справедливий суд», оскільки вимагає оцінки етичного аспекту прискореного правосуддя та його відповідності принципам рівності й змагальності.

РН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки. Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 5 «Групові (колективні) позови: теорія, зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні», оскільки вона вимагає презентації порівняльно-правового дослідження, інтерпретації іноземних доктрин та обґрунтування власної моделі впровадження цього інституту в українські реалії. Темою 6 «Проблеми належного та ефективного способу захисту в позовному провадженні», яка базується на аналізі складних правових позицій Верховного Суду (першоджерел) та потребує вміння аргументувати вибір конкретного способу захисту в умовах неоднозначної судової практики. Темою 11 «Спрощене позовне провадження: межі застосування та ризики порушення права на справедливий суд», що дозволяє представити критичний аналіз балансу між швидкістю та якістю правосуддя, використовуючи практику ЄСПЛ як інструмент правової інтерпретації. Темою 20 «Правові позиції Верховного Суду як джерело цивільного процесуального права», котра є фундаментальною для демонстрації навичок роботи з першоджерелами найвищої юридичної сили та презентації висновків щодо динаміки розвитку процесуального права через судовий прецедент.

РН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 9. «Електронне доказування та електронні документи в цивільному процесі», бо вона навчає алгоритмам перевірки автентичності цифрових джерел (метадані, електронні підписи) та критичній оцінці надійності доказів з мережі Інтернет. Темою 20. «Правові позиції Верховного Суду як джерело цивільного процесуального права», котра вчить працювати з Ресстром судових рішень, оцінювати актуальність та релевантність висновків ВС для конкретних правових спорів.

РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 12. «Наказне провадження в сучасних умовах: розширення сфери застосування та проблематика оскарження», оскільки спрямована на аналіз реальної практики оскарження наказів та виявлення проблемних аспектів їх масового застосування. Темою 21. «Заочне рішення в цивільному процесі: проблеми застосування та оскарження в умовах воєнного стану», що дає можливість проаналізувати статистику та практику заочних розглядів у ситуації, коли повідомлення сторони ускладнене активними бойовими діями.

РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 6. «Проблеми належного та ефективного способу захисту в позовному провадженні», тому що вимагає від здобувача глибокої аргументації при виборі позовної вимоги, що відповідає практиці ВС щодо ефективності захисту. Темою 16. «Касаційне оскарження: критерії допустимості та реальна доступність касації», яка вчить формулювати обґрунтовані підстави для перегляду справи, додаючи встановлені законом «касаційні фільтри».

РН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 14. «Забезпечення позову та забезпечення доказів: нові виклики та зловживання», що дозволяє відпрацювати навички нейтралізації зловживань та розв'язання конфліктних ситуацій при вжитті заходів забезпечення. Темою 18. «Виконавче провадження у цивільному процесі: проблеми взаємодії суду та органів примусового виконання», котра формує навички розв'язання проблем на фінальній стадії реалізації права, забезпечуючи перехід від судового рішення до його реального виконання.

РН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів...

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 5. «Групові (колективні) позови: теорія, зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні», оскільки стимулює до розробки законодавчих пропозицій на основі аналізу іноземних моделей. Темою 23. «Штучний інтелект та автоматизоване прийняття рішень у цивільному процесі», котра вимагає прогнозування результатів впливу новітніх технологій на законодавство та обґрунтування необхідності правового регулювання алгоритмів у суді.

РН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

Забезпечено дисципліною, зокрема Темою 22. «Поновлення строків у цивільному процесі: новели 2025 року та вплив воєнного стану», бо вимагає синтезу знань про нові законодавчі терміни та практику ЄСПЛ для вирішення спорів щодо пропущених строків. Темою 24. «Вплив практики ЄСПЛ на цивільний процес України: ключові рішення 2024–2025 років та їх імплементація», що навчає інтегрувати європейські стандарти у національну практику для розв'язання найскладніших процесуальних колізій.

2. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Модернізація засад цивільного судочинства та цифрові трансформації

Тема 1. Сучасний стан та тенденції реформування цивільного процесуального законодавства України

Мета: систематизувати новели ЦПК за 2023–2026 роки, визначити основні напрями реформування та оцінити їх.

Тема спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про стратегічні напрями еволюції цивільного процесуального права в контексті європейської інтеграції та глобальних викликів сучасності; передбачає глибоке розуміння концептуальних змін, що відбулися після реформи 2017 року, та аналіз перспективних моделей розвитку законодавства до 2030 року.

Вивчення теми дозволяє дослідити, як суспільні перетворення (цифровізація суспільства, потреба у прискоренні правосуддя, адаптація до умов воєнного стану) вплинули на трансформацію класичної процесуальної форми; розкриває логіку переходу від формального підходу до принципу ефективності судового захисту.

Тема вчить здобувачів критично оцінювати дієвість існуючих процесуальних інститутів, виявляти законодавчі колізії та обґрунтовувати необхідність впровадження нових інструментів (таких як диференціація цивільних проваджень чи посилення ролі судового менеджменту) для забезпечення реального доступу до справедливого суду.

Тема 2. Вплив воєнного стану на реалізацію принципів цивільного судочинства

Мета: дослідити обмеження та адаптації ключових принципів (змагальність, диспозитивність, безпосередність, гласність) в умовах воєнного / надзвичайного стану та запропонувати механізми їх збереження.

Тема спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про особливості функціонування цивільної процесуальної форми в умовах екстремального правового режиму; передбачає глибоке розуміння того, як збройна агресія та безпекові виклики корегують практичну реалізацію фундаментальних засад судочинства, таких як гласність, відкритість, змагальність та безпосередність розгляду справи.

Вивчення теми дозволяє дослідити баланс між необхідністю забезпечення безпеки учасників процесу та обов'язком держави гарантувати право на справедливий суд; розкриває механізми адаптації процесуальних строків, особливості дистанційної участі у засіданнях та специфіку територіальної підсудності справ, що походять з тимчасово окупованих територій або зон бойових дій.

Тема вчить здобувачів критично оцінювати межі допустимих обмежень процесуальних прав у надзвичайних обставинах, виявляти ризики порушення принципу рівності сторін при переході до письмового провадження та обґрунтовувати правові шляхи подолання процесуальних перешкод, що виникають через руйнацію інфраструктури чи міграційні процеси.

Тема 3. Проблеми доступності правосуддя в цивільному процесі в умовах війни та післявоєнного відновлення

Мета: проаналізувати бар'єри доступу до суду (територіальні, фінансові, технічні) та розробити пропозиції щодо підвищення ефективності конститутційної гарантії судового захисту (ст. 55 Конституції).

Тема спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про фізичні, економічні та юридичні бар'єри, що виникають на шляху до правосуддя в умовах гуманітарної кризи; передбачає глибоке розуміння концепції «доступності» не лише як права на позов, а як реальної можливості отримати остаточне судове рішення.

Вивчення теми дозволяє дослідити механізми подолання територіальної віддаленості судів, проблеми сплати судового збору внутрішньо переміщеними особами та особливості відновлення втрачених судових проваджень; розкриває роль безоплатної правової допомоги у забезпеченні рівності сторін під час війни.

Тема вчить здобувачів критично оцінювати ефективність державних заходів щодо підтримки судової мережі на деокупованих територіях та обґрунтовувати стратегії відновлення доступу до правосуддя як ключового елемента стабілізації суспільних відносин у післявоєнний період.

Тема 4. Трансформація ролі судді в умовах посилення змагальності та письмового провадження

Мета: розкрити межі активної ролі суду, проаналізувати ризик порушення принципу змагальності та оцінити судову практику 2024–2025 років.

Тема спрямована на формування у здобувачів вищої освіти розуміння нової філософії суддівської діяльності, де суддя перетворюється з пасивного спостерігача на активного керівника процесом (case manager); передбачає аналіз меж судового розсуду при розгляді справ без виклику сторін.

Вивчення теми дозволяє дослідити баланс між активністю суду та принципом диспозитивності, а також специфіку оцінки доказів і формування внутрішнього переконання судді в умовах відсутності безпосереднього усного спілкування з учасниками справи.

Тема вчить здобувачів аналізувати ризики «механічного» правосуддя при посиленні письмових засад та обґрунтовувати процесуальні дії судді, спрямовані на повне та всебічне з'ясування обставин справи при обмеженій усності процесу.

Тема 5. Групові (колективні) позови: теорія, зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні

Мета: порівняти моделі class actions та group actions, визначити перешкоди імплементації в українське цивільне процесуальне право та сформулювати рекомендації.

Тема спрямована на формування у здобувачів системних знань про інститут захисту прав великої групи осіб (class actions), що мають спільний інтерес; передбачає порівняльний аналіз моделей "opt-in" та "opt-out" та їхньої сумісності з українською правовою традицією.

Вивчення теми дозволяє дослідити економічну та соціальну доцільність групових позовів у справах про захист прав споживачів, екологічну безпеку та відшкодування масових збитків; розкриває процесуальні особливості представництва групи та розподілу судових витрат.

Тема вчить здобувачів моделювати алгоритми подання колективних вимог та обґрунтовувати пропозиції щодо вдосконалення ЦПК України для легітимізації ефективних механізмів масового захисту прав громадян.

Тема 6. Проблеми належного та ефективного способу захисту в позовному провадженні

Мета: дослідити наслідки обрання неефективного способу захисту, проаналізувати позицію Верховного Суду та виробити алгоритм вибору оптимального способу захисту.

Тема спрямована на формування навичок стратегічного вибору правової вимоги, яка призведе до реального поновлення порушеного права; передбачає глибоке осмислення доктрини «ефективності захисту», що розробляється Великою Палатою Верховного Суду.

Вивчення теми дозволяє дослідити критерії, за якими суд визначає спосіб захисту як «неналежний», та правові наслідки помилкового обрання позовних вимог; розкриває взаємозв'язок між матеріальним правом та процесуальною формою його реалізації.

Тема вчить здобувачів критично аналізувати судову практику щодо «правової визначеності» та обґрунтовувати вибір таких процесуальних засобів, які виключають необхідність повторного звернення до суду.

Тема 7. Підготовче провадження як ключовий етап модернізації цивільного процесу

Мета: оцінити ефективність підготовчого засідання як фільтра неякісних позовів, визначити проблеми практики та шляхи вдосконалення.

Тема спрямована на формування системного розуміння стадії підготовки справи як головного фільтру, що забезпечує якість подальшого розгляду: передбачає вивчення інструментів розкриття доказів та остаточного визначення предмета спору.

Вивчення теми дозволяє дослідити значення підготовчого засідання для примирення сторін та процесуальної економії; розкриває наслідки недотримання обов'язків учасників на цьому етапі для подальшого судового рішення.

Тема вчить здобувачів професійно керувати підготовчою стадією, виявляти процесуальні пастки опонентів та обґрунтовувати готовність справи до розгляду по суті як гарантію оперативності правосуддя.

Тема 8. Цифровізація цивільного процесу: Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система

Мета: проаналізувати стан впровадження ЄСІТС, виявити типові технічні та процесуальні збої та оцінити вплив на строки та якість розгляду.

Тема спрямована на формування практичних навичок роботи у середовищі «Електронного суду»: передбачає розуміння правового статусу ЄСІТС як єдиного цифрового простору взаємодії між учасниками справи та судом.

Вивчення теми дозволяє дослідити процедуру подання електронних документів, особливості дистанційного ознайомлення з матеріалами справи та автоматизацію судового діловодства; розкриває юридичні наслідки обов'язкової реєстрації електронних кабінетів для певних категорій осіб.

Тема вчить здобувачів оперативно вирішувати техніко-юридичні проблеми цифрової комунікації та обґрунтовувати переваги «безпаперового суду» для забезпечення прозорості та доступності цивільного судочинства.

Тема 9. Електронне доказування та електронні документи в цивільному процесі

Мета: визначити критерії допустимості та достовірності електронних доказів, розглянути проблемні питання їх дослідження та оцінки судом.

Тема спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння природи цифрових доказів як самостійного процесуального джерела інформації; передбачає глибоке вивчення критеріїв належності та допустимості скріншотів, метаданих, електронних листів та повідомлень у месенджерах.

Вивчення теми дозволяє дослідити процедуру подання та дослідження електронних документів, особливості використання електронного підпису та способи фіксації інформації в мережі Інтернет; розкриває механізми верифікації автентичності цифрового контенту в умовах можливих маніпуляцій.

Тема вчить здобувачів критично оцінювати вірогідність електронних даних, виявляти ознаки їхнього спотворення та обґрунтовувати правові позиції щодо доказової сили цифрових об'єктів у складних категоріях цивільних спорів.

Тема 10. Актуальні питання розподілу судових витрат та присудження витрат на правову допомогу

Мета: дослідити новели 2025 року щодо судових витрат, проаналізувати критерії розумної компенсації адвокатських витрат та практику оскарження.

Тема спрямована на формування навичок економічного обґрунтування судових витрат як інструменту забезпечення доступу до правосуддя та запобігання процесуальним зловживанням; передбачає аналіз критеріїв пропорційності та «розумності» гонорару адвоката.

Вивчення теми дозволяє дослідити практику Верховного Суду щодо стягнення витрат на правову допомогу, процедуру подання доказів понесених витрат та правові наслідки порушення строків їхньої декларації; розкриває роль судового збору як регулятора добросовісної поведінки.

Тема вчить здобувачів професійно складати розрахунки витрат, аргументувати співмірність складності справи та обсягу наданих послуг, а також використовувати механізм розподілу витрат для захисту майнових інтересів клієнта.

Тема 11. Спрощене позовне провадження: межі застосування та ризики порушення права на справедливий суд

Мета: визначити межі спрощення, проаналізувати випадки неправомірного віднесення справ до спрощеного провадження та запропонувати вдосконалення.

Тема спрямована на формування розуміння сутності малозначних справ та критеріїв їхньої диференціації від загального провадження; передбачає аналіз балансу між процесуальною економією та стандартами ст. 6 Конвенції про захист прав людини.

Вивчення теми дозволяє дослідити правові підстави для розгляду справи без виклику сторін, межі судової дискреції при переведенні справи у спрощений режим та особливості оскарження рішень у таких провадженнях; розкриває ризики обмеження права на усні слухання.

Тема вчить здобувачів аналізувати доцільність застосування спрощеного провадження у конкретних справах та обґрунтовувати необхідність переходу до загального розгляду для забезпечення повноти з'ясування обставин.

Тема 12. Наказне провадження в сучасних умовах: розширення сфери застосування та проблематика оскарження

Мета: оцінити ефективність наказного провадження як інструменту швидкого стягнення, виявити типові порушення та суперечливу судову практику.

Тема спрямована на формування знань про специфіку документарного підтвердження безспірних вимог: передбачає вивчення наказного провадження як оперативного способу захисту прав у сфері житлово-комунальних послуг, трудових відносин та аліментних зобов'язань.

Вивчення теми дозволяє дослідити процедуру видачі та скасування судового наказу, підстави для відмови у прийнятті заяви та механізми захисту прав боржника від безпідставних вимог; розкриває ефективність наказу як виконавчого документа.

Тема вчить здобувачів чітко розрізняти межу між безспірністю та наявністю спору про право, а також професійно готувати документи для ініціювання або припинення наказного провадження.

Модуль 2. Процесуальні інструменти захисту, перегляд рішень та новітні правові доктрини

Тема 13. Проблеми розгляду спорів за участю суб'єктів владних повноважень у цивільному процесі

Мета: розмежувати адміністративну та цивільну юрисдикцію у спірних категоріях справ та проаналізувати практику Верховного Суду 2024–2025 років.

Тема спрямована на формування уміння розмежовувати цивільну та адміністративну юрисдикцію у справах, де стороною є орган влади; передбачає аналіз правової природи відносин, що виникають при реалізації владних функцій у приватноправовій сфері.

Вивчення теми дозволяє дослідити специфіку доказування у спорах з державними реєстраторами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами, що виконують делеговані повноваження; розкриває особливості виконання рішень проти держави.

Тема вчить здобувачів аргументувати належність спору до цивільної юрисдикції та обґрунтовувати правові позиції у справах про відшкодування шкоди, завданої незаконними діями або бездіяльністю суб'єктів владних повноважень.

Тема 14. Забезпечення позову та забезпечення доказів: нові виклики та зловживання

Мета: дослідити критерії обґрунтованості та пропорційності заходів забезпечення, проаналізувати випадки зловживань та шляхи протидії.

Тема спрямована на формування навичок оперативного реагування на загрози невиконання майбутнього рішення суду; передбачає глибоке вивчення стандартів обґрунтування «необхідності» вжиття заходів забезпечення та їхньої співмірності позовним вимогам.

Вивчення теми дозволяє дослідити сучасні види забезпечення (зокрема в IT-сфері та корпоративних спорах), процедуру зустрічного забезпечення та правові засоби боротьби з «блокуванням» діяльності підприємств через судові заборони.

Тема вчить здобувачів розрізняти добросовісний захист інтересів від процесуальних диверсій та обґрунтовувати перед судом потребу у терміновому втручанні для збереження статусу-кво у справі.

Тема 15. Апеляційне оскарження в цивільному процесі: тенденції обмеження та відмови від апеляції

Мета: проаналізувати новели щодо відмови від апеляційного оскарження, підстави повернення апеляційних скарг та вплив на єдність судової практики.

Тема спрямована на формування системного уявлення про апеляцію як суд «повної юрисдикції»; передбачає аналіз сучасних тенденцій щодо встановлення меж перегляду справи та інституту «відмови від права на оскарження».

Вивчення теми дозволяє дослідити підстави для скасування рішень через порушення норм процесуального права, особливості прийняття нових доказів судом апеляційної інстанції та механізми фільтрації необґрунтованих скарг.

Тема вчить здобувачів професійно виявляти судові помилки першої інстанції та будувати переконливу стратегію апеляційного захисту в умовах посилення вимог до змісту скарги.

Тема 16. Касаційне оскарження: критерії допустимості та реальна доступність касації

Мета: дослідити практику відбору касаційних скарг Великою Палатою та касаційними судами, оцінити ефективність касації як інструменту єдності практики.

Тема спрямована на формування навичок подолання «процесуальних фільтрів» при зверненні до Верховного Суду; передбачає вивчення касації як «суду права», а не «суду факту» та аналіз підстав касаційного оскарження згідно з новітньою практикою.

Вивчення теми дозволяє дослідити значення «малозначності» справи для доступу до касації, роль правових висновків ВС у забезпеченні єдності практики та процедуру відкриття провадження за умов наявності виключної правової проблеми.

Тема вчить здобувачів майстерно формулювати касаційні скарги, обґрунтовуючи фундаментальне значення справи для правової системи та потребу у відступі від існуючих позицій суду.

Тема 17. Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами

Мета: проаналізувати розширення підстав перегляду в умовах війни, проблеми строків та конкуренцію з апеляційним/касаційним оскарженням.

Тема спрямована на формування у здобувачів вищої освіти розуміння екстраординарних механізмів скасування рішень, що набрали законної сили; передбачає глибоке вивчення критеріїв «істотності» обставин та відмінностей між помилкою суду та фактами, що не були відомі на момент розгляду.

Вивчення теми дозволяє дослідити процедуру перегляду справ після рішень Конституційного Суду України або ЄСПЛ, особливості встановлення факту фальсифікації доказів чи злочинних дій учасників процесу; розкриває роль цього інституту у забезпеченні остаточної справедливості.

Тема вчить здобувачів чітко розмежовувати підстави для апеляції та виключного перегляду, а також професійно обґрунтовувати наявність обставин, які руйнують законну силу судового акта заради відновлення верховенства права.

Тема 18. Виконавче провадження у цивільному процесі: проблеми взаємодії суду та органів примусового виконання

Мета: виявити ключові конфлікти між судом та виконавцем, проаналізувати новели законодавства 2024–2025 років та шляхи підвищення ефективності виконання.

Тема спрямована на формування уявлення про виконання рішення як логічне завершення права на судовий захист; передбачає аналіз процесуального контролю суду за діяльністю державних та приватних виконавців.

Вивчення теми дозволяє дослідити правові засоби оскарження рішень та дій виконавця, процедуру заміни сторони виконавчого провадження та особливості встановлення способу й порядку виконання рішення суду; розкриває проблеми тривалого невиконання рішень проти держави.

Тема вчить здобувачів оперативно реагувати на перешкоди у реалізації судового акта та обґрунтовувати необхідність судового втручання для забезпечення реального, а не ілюзорного захисту прав стягувача.

Тема 19. Медіація та інші альтернативні способи вирішення цивільних спорів: перспективи обов'язковості

Мета: оцінити стан розвитку медіації в Україні, проаналізувати спроби запровадження обов'язкової досудової медіації та міжнародний досвід.

Тема спрямована на формування навичок досудового та позасудового врегулювання конфліктів; передбачає аналіз ролі адвоката як медіатора та процедурні наслідки укладення мирових угод на різних стадіях процесу.

Вивчення теми дозволяє дослідити світовий досвід впровадження обов'язкової медіації в сімейних та трудових спорах, переваги конфіденційності та добровільності примирення; розкриває механізм зупинення провадження для проведення переговорів.

Тема вчить здобувачів професійно оцінювати медіабельність спору, пропонувати клієнту найбільш вигідні варіанти компромісу та обґрунтовувати переваги «win-win» рішень над тривалим судовим протистоянням.

Тема 20. Правові позиції Верховного Суду як джерело цивільного процесуального права

Мета: дослідити місце правових висновків ВС у системі джерел права, проаналізувати проблеми їх обов'язковості та послідовності.

Тема спрямована на формування розуміння прецедентного характеру висновків касаційної інстанції; передбачає вивчення механізму забезпечення єдності судової практики та обов'язковості врахування висновків ВС нижчими судами.

Вивчення теми дозволяє дослідити процедуру відступу від попередніх позицій, роль Великої Палати у розв'язанні виключних правових проблем та особливості застосування принципу «stare decisis» в українській правовій системі.

Тема вчить здобувачів майстерно оперувати базою правових позицій, виявляти актуальні тренди судової практики та обґрунтовувати власні вимоги через призму обов'язкових тлумачень норм права Верховним Судом.

Тема 21. Заочне рішення в цивільному процесі: проблеми застосування та оскарження в умовах воєнного стану

Мета: проаналізувати особливості заочного розгляду справ, критерії належного повідомлення відповідача під час війни, типові порушення та практику Верховного Суду щодо скасування заочних рішень.

Тема спрямована на формування знань про специфіку спрощеного доказування за відсутності відповідача; передбачає аналіз ризиків порушення прав сторони, яка не змогла взяти участь у засіданні через об'єктивні обставини війни.

Вивчення теми дозволяє дослідити двоступеневу процедуру оскарження заочного рішення (перегляд судом, що його ухвалив, та апеляція), особливості належного повідомлення сторін на тимчасово окупованих територіях та підстави для скасування таких рішень.

Тема вчить здобувачів балансувати між вимогою оперативності розгляду справи та правом відповідача на захист, обґрунтовуючи поважність причин неявки у складних безпекових умовах.

Тема 22. Поновлення строків у цивільному процесі: новели 2025 року та вплив воєнного стану

Мета: дослідити зміни до перебігу строків (зокрема, поновлення позовної давності за Законом №4434-IX), підстави поновлення процесуальних строків, судову практику щодо поважності причин у воєнний період та пропозиції щодо вдосконалення.

Тема спрямована на формування навичок роботи з часовими межами процесу; передбачає вивчення законодавчих змін 2025 року щодо поновлення строків після рішень ЄСПЛ та врахування «воєнного фактору» як поважної причини пропуску.

Вивчення теми дозволяє дослідити різницю між припиненням та поновленням строків, процедуру подання клопотання та доказову базу, необхідну для переконання суду у «непереборності» обставин, що завадили вчасній дії.

Тема вчить здобувачів критично оцінювати межі правової визначеності та обґрунтовувати право клієнта на доступ до суду навіть після тривалого пропуску строку, спираючись на нові гуманістичні стандарти законодавства.

Тема 23. Штучний інтелект та автоматизоване прийняття рішень у цивільному процесі

Мета: оцінити можливості та небезпеки використання AI у підготовці проектів рішень, оцінці доказів та прогнозуванні результатів.

Тема спрямована на формування стратегічного бачення майбутньої професії; передбачає аналіз етичних та правових меж використання алгоритмів для підготовки проектів рішень, оцінки доказів та автоматизації малозначних спорів.

Вивчення теми дозволяє дослідити ризики «алгоритмічної упередженості», проблему відповідальності за помилки III та стандарти прозорості автоматизованих систем; розкриває концепцію диджитал-судді.

Тема вчить здобувачів прогнозувати вплив технологій на принципи правосуддя та обґрунтовувати необхідність людського контролю (human-in-the-loop) за результатами роботи штучного інтелекту в суді.

Тема 24. Вплив практики ЄСПЛ на цивільний процес України: ключові рішення 2024–2025 років та їх імплементація

Мета: проаналізувати найактуальніші рішення Європейського суду з прав людини щодо справедливого судового розгляду в цивільних справах, виявити системні проблеми виконання рішень ЄСПЛ Україною та оцінити вплив на національну судову практику.

Тема спрямована на формування системного розуміння Конвенції як «живого інструменту»; передбачає аналіз новітніх стандартів справедливого суду (ст. 6) та захисту власності (ст. 1 Першого протоколу) у розрізі останніх прецедентів проти України.

Вивчення теми дозволяє дослідити механізм прямого застосування рішень ЄСПЛ національними судами, тенденції щодо боротьби з «надмірним формалізмом» та імплементацію стандартів щодо тривалості провадження.

Тема вчить здобувачів інтегрувати європейську доктрину в український позов, аргументувати порушення прав людини на міжнародному рівні та використовувати практику Страсбурга як найвищий критерій правомірності процесуальних дій.

3. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення аудиторних занять з елементами презентацій Microsoft PowerPoint. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

4. Форми і методи навчання

Основними формами занять із навчальної дисципліни «Актуальні проблеми цивільного процесу» є практичні заняття та самостійна робота здобувачів вищої освіти.

При проведенні практичних занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як-то: робота у малих групах, рольові ігри, дискусія, публічні виступи, групові проєкти та кейс-завдання.

Здобувачі освіти опрацьовують інформацію з наукових, навчальних та лекційних джерел, в тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернет і бібліотек, під час занять виконують усні та письмові завдання, виступають із доповідями та презентаціями, що можуть бути підготовленими як у групі, так і індивідуально.

Програмою курсу також передбачено індивідуальні завдання.

5. Система оцінювання та вимоги (критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують)

Оцінювання знань здійснюється відповідно до:

1. Положення про організацію освітнього процесу в ПрАТ «ВНЗ «МАУП»:
https://drive.google.com/file/d/1b19SAAAb9_C7rwcO5LCgluDAglSflyArq/view

2. Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП»:
<https://maup.com.ua/assets/files/yakist/studcentr/polozhennya-pro-sistemu-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-zdobuvachiv-vishhoi-osviti.pdf>

2-й семестр.

	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13	Тема 14	Тема 15	Тема 16	Тема 17	Тема 18	Тема 19	Тема 20	Тема 21	Тема 22	Тема 23	Тема 24	Модульна контрольна робота 1***	Модульна контрольна робота 2****	Екзамен	Загальна кількість балів	
	СЗ 1				СЗ 2				СЗ 3				СЗ 4				СЗ 5		СЗ 6		СЗ 7								
Робота на семінарському занятті (СЗ)*	4				4				4				4				4				4			4		9	9	40	100
Самостійна робота**	2				2				2				2				2				2			2					

*Робота на семінарському занятті оцінюється у 4 бали.

Види робіт передбачених на семінарському занятті:

- експрес-опитування;
- опитування за темою заняття;
- тест;
- виконання практичного завдання, кейс-завдань;
- розв'язання задач;
- презентації студентів.

** Самостійна робота студента передбачає підготовка до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел та судової практики, підготовка юридичних документів. Оцінюється в 2 бал.

*** Модульний контроль здійснюється у вигляді *тестування*.

Студентами пропонуються тестові завдання у кількості 18 питань.

Види тестових завдань:

- 3 вибором однієї правильної відповіді з наведених варіантів;
- 3 вибором кількох правильних відповідей;

Критерії оцінювання: виконання тестових завдань – максимум **9 балів** (0,5 балів за 1 правильну відповідь).

Підсумкове оцінювання	Сума балів за семінари	Сума балів за самостійні роботи	Модульна контрольна робота	Сума балів за екзамен	Загальна сума
	28	14	18	40	100

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕСТ8	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C	задовільно	
68-74	D		
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	<p>Тема 1. Сучасний стан та тенденції реформування цивільного процесуального законодавства України.</p> <p><i>Завдання:</i> Проаналізувати 3–4 ключові новели ЦПК за 2023–2025 роки (зокрема, щодо судових витрат, ЄСПС, строків).</p> <p>Скласти порівняльну таблицю «було – стало – проблеми застосування».</p>	2

Результат: Письмова таблиця + усна презентація групами (5–7 хв).

Дискусія:

- Які новели 2025 року найбільш позитивно вплинули на ефективність процесу?
- Чи є ризик зміни процесу в бік спрощення на шкоду змагальності?
- Як реформи корелюють з рекомендаціями Венеційської комісії та практикою ЄСПЛ?

Тема 2. Вплив воєнного стану на принципи цивільного судочинства.

Завдання: Розглянути 2–3 постанови ВС 2024–2025 рр. щодо обмеження гласності/безпосередності. Підготувати висновок: чи порушуються принципи чи це пропорційні обмеження.

Результат: Коротка мотивована позиція (1 сторінка) + аргументація в дебатах.

Дискусія:

- Чи можна вважати закриті засідання нормою під час війни?
- Як зберегти принцип безпосередності при онлайн-розгляді?
- Чи потрібні постійні зміни до ЦПК після закінчення воєнного стану?

Тема 3. Проблеми доступності правосуддя в цивільному процесі в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Завдання: Проаналізувати статистику закриття/релокації судів на деокупованих та прифронтових територіях (згідно з рішеннями ВРП 2024 р.). Опрацювати 2 постанови ВС щодо поновлення строків на апеляційне оскарження через неможливість виїзду з окупованої території або відсутність поштового сповчнення. Підготувати проєкт клопотання про звільнення від сплати судового збору для внутрішньо переміщеної особи (ВПО), яка втратила майно та джерела доходу.

Результат: Сформована письмова правова позиція (1 сторінка) щодо того, чи є дистанційне правосуддя (відеозв'язок через власні технічні засоби) достатньою гарантією доступності суду в умовах зруйнованої інфраструктури, або це створює новий вид «цифрової нерівності».

Дискусія:

- Цифрова доступність vs Фізична присутність: чи можна вважати правосуддя «доступним», якщо у позивача на деокупованій території немає стабільного інтернету для Електронного суду?
- Судовий збір: чи має держава запровадити автоматичне звільнення від збору для всіх мешканців зон бойових дій, чи це призведе до колапсу фінансування судової системи?
- Післявоєнне відновлення: як забезпечити доступність суду при масових позовах про відшкодування збитків — чи витримає система навантаження без спрощення процедур?

Тема 4. Трансформація ролі судді в умовах посилення змагальності та письмового провадження

Завдання: Проаналізувати 2 постанови ВС щодо активної ролі суду (ст. 13 ЦПК). Визначити межі втручання.

	<p><i>Результат:</i> Таблиця «дозволено – заборонено» з посиланнями на практику.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи має місце порушення принципу змагальності під час судового розгляду? • Роль судді в підготовчому провадженні? • Порівняння з роллю судді в ЄС. 	
2.	<p align="center">Тема 5. Групові (колективні) позови: теорія, зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні.</p> <p><i>Завдання:</i> Вивчити концепцію законопроекту про колективні позови (2024). Порівняти моделі <i>opt-in</i> та <i>opt-out</i>. Підготувати структуру позову від групи споживачів проти монополіста.</p> <p><i>Результат:</i> Проект «повідомлення про груповий позов» (публічна оферта приєднання) + аргументація вибору представника групи.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи готова українська судова система до розгляду одного позову від 10 000 осіб? • Фінансування групових позовів: хто має платити судовий збір за тисячі людей? Які категорії спорів найперспективніші для групових позовів в Україні? • Чи загрожує це зловживаннями? • Як забезпечити представництво інтересів? <p align="center">Тема 6. Проблеми належного та ефективного способу захисту в позовному провадженні.</p> <p><i>Завдання:</i> Розв'язати 3 кейси ВС 2024–2025 рр. щодо відмови у позові через неефективний спосіб захисту.</p> <p><i>Результат:</i> Письмове рішення по кожному кейсу.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Як суддям уникнути формалізму при оцінці способу захисту? • Чи потрібен обов'язковий попередній вибір способу в позові? <p align="center">Тема 7: Підготовче провадження як ключовий етап</p> <p><i>Завдання:</i> Скласти проект ухвали підготовчого засідання за типовим позовом (спір про стягнення шкоди).</p> <p><i>Результат:</i> Ухвала + план дій.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи виконує підготовче провадження фільтрувальну функцію? • Як боротися з затягуванням на цьому етапі? <p align="center">Тема 8. Цифровізація цивільного процесу: Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система</p> <p><i>Завдання:</i> Опрацювати 2 ухвали ВС щодо наслідків нересстрації Електронного кабінету адвокатом/ЮО. Підготувати алгоритм дій при «технічному збої» системи в день дедлайну.</p> <p><i>Результат:</i> Заява про поновлення строку з посиланням на технічний лог Електронного суду.</p> <p><i>Дискусія:</i></p>	2

	<ul style="list-style-type: none"> • Обов'язкова цифровізація: прогрес чи порушення прав адвокатів старшого покоління? • Чи може паперовий документ мати пріоритет над електронним у 2025 році? 	
3.	<p>Тема 9. Електронне доказування та електронні документи в цивільному процесі</p> <p><i>Завдання:</i> Проаналізувати 2 постанови ВС щодо допустимості скріншотів/електронних документів. Підготувати алгоритм оцінки достовірності.</p> <p><i>Результат:</i> Алгоритм + приклади.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи достатньо нотаріального посвідчення для електронних доказів? • Ризики фальсифікації в ЄСПС. <p>Тема 10. Актуальні питання розподілу судових витрат та присудження витрат на правову допомогу.</p> <p><i>Завдання:</i> Розрахувати розумну суму витрат на адвоката за 3 реальними постановами ВС 2025 р.</p> <p><i>Результат:</i> Розрахунок + обґрунтування.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи є критерії «розумності» об'єктивними? • Як уникнути зловживань завищенням витрат? <p>Тема 11. Спрощене позовне провадження: межі застосування та ризики порушення права на справедливий суд.</p> <p><i>Завдання:</i> Знайти 2 приклади справ, які помилково були визнані «малозначними». Підготувати аргументи для переходу до загального провадження.</p> <p><i>Результат:</i> Мотивована позиція щодо «складності справи», яка виключає спрощений розгляд.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Письмове провадження: економія часу чи «конвеєрне» правосуддя без душі? • Чи вбиває спрощений процес змагальність сторін? <p>Тема 12. Наказне провадження в сучасних умовах: розширення сфери застосування та проблематика оскарження</p> <p><i>Завдання:</i> Визначити, чи правильно віднесено справу до спрощеного/наказного провадження (3 кейси).</p> <p><i>Результат:</i> Висновок з посиланнями.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи варто запровадити наказне провадження для стягнення боргів по зарплаті понад 100 тис. грн? • Чи не занадто легко скасувати наказ в Україні (лише поданням заяви)? • Чи потрібно розширювати наказне провадження? 	
4.	Тема 13. Проблеми розгляду спорів за участю суб'єктів владних	2

повноважень у цивільному процесі.

Завдання: Розв'язати юрисдикційну задачу: позов до держресстратора про скасування запису — адміністративний чи цивільний суд? (Аналіз позицій ВП ВС 2024 р.).

Результат: Юридичний висновок щодо визначення юрисдикції спору.

Дискусія:

- Критерій «приватноправового інтересу»: чи не заплутав він практику остаточно?
- Чи має право цивільний суд визнавати дії влади незаконними?

Тема 14. Забезпечення позову та забезпечення доказів: нові виклики та зловживання

Завдання: Скласти заяву про забезпечення + заперечення проти неї.

Результат: 2 документи.

Дискусія:

- Як суддям оцінювати пропорційність?
- Типові зловживання в 2025 р.

Тема 15. Апеляційне оскарження в цивільному процесі: тенденції обмеження та відмови від апеляції.

Завдання: Знайти 3 ухвали про повернення апеляції через «недоліки обґрунтування». Сформулювати підстави для прийняття нових доказів в апеляції.

Результат: Проект апеляційної скарги в частині «клопотання про долучення доказів».

Дискусія:

- Чи має апеляція переглядати факти, якщо перша інстанція їх повністю проігнорувала?
- Чи правомірні обмеження апеляції в малозначних справах (ст. 129 Конституції)?

16. Касаційне оскарження: критерії допустимості та реальна доступність касації

Завдання: Підготувати касаційну скаргу за критеріями ВС (визначити наявність підстав).

Результат: Скарга + прогноз.

Дискусія:

- Проблеми допуску при оскарженні в касації в 2025-2026 р.р.?
- Роль правових позицій ВС.

5.

Тема 17. Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами.

Завдання: Змоделювати ситуацію перегляду справи після рішення ССПЛ 2025 року. Визначити різницю між «новим доказом» та «нововиявленою обставиною».

Результат: Заява про перегляд рішення за виключними обставинами (проект).

Дискусія:

2

	<ul style="list-style-type: none"> • Чи можна переглянути справу 10-річної давнини через рішення КСУ? • Зізнання свідка у брехні через 5 років: нововиявлена обставина чи ні? <p style="text-align: center;">Тема 18. Виконавче провадження у цивільному процесі: проблеми взаємодії суду та органів примусового виконання</p> <p><i>Завдання:</i> Підготувати скаргу на бездіяльність державного виконавця щодо нерозшуку майна боржника. Проаналізувати судовий контроль за виконанням рішень проти держави.</p> <p><i>Результат:</i> Проект скарги на дії виконавця (1 сторінка).</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи ефективний судовий контроль за виконанням рішень в Україні? • Чи варто надати суду право самостійно стягувати кошти без виконавчої служби? <p style="text-align: center;">Тема 19. Медіація та інші альтернативні способи вирішення цивільних спорів: перективи обов'язковості</p> <p><i>Завдання:</i> Змоделювати процедуру «врегулювання спору за участю судді». Підготувати проект мирової угоди за складним сімейним спором.</p> <p><i>Результат:</i> План-схема медіаційної зустрічі адвоката з клієнтом перед судом.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Обов'язкова медіація в сімейних справах: за чи проти? • Чи втрачає адвокат заробіток при мирному вирішенні спору? <p style="text-align: center;">Тема 20. Правові позиції Верховного Суду як джерело цивільного процесуального права</p> <p><i>Завдання:</i> Підготувати висновок щодо обов'язковості правової позиції ВС у конкретній справі (аналіз 2–3 постанов).</p> <p><i>Результат:</i> Висновок + аргументація.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Коли суд нижчої інстанції може відступити від позиції ВС? • Чи потрібен механізм обов'язкового відступлення? 	
6.	<p style="text-align: center;">Тема 21. Заочне рішення в цивільному процесі: проблеми застосування та оскарження в умовах воєнного стану</p> <p><i>Завдання:</i> Скласти заяву про перегляд заочного рішення + заперечення.</p> <p><i>Результат:</i> Документи.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи достатньо ЕСІГС для належного повідомлення? • Поважність причин пропуску строку в умовах війни. <p style="text-align: center;">Тема 22. Поновлення строків у цивільному процесі: новели 2025 року та вплив воєнного стану</p> <p><i>Завдання:</i> Проаналізувати заяву про поновлення строку (з урахуванням Закону №4434-ІХ та практики ВС 2025 р.).</p> <p><i>Результат:</i> Мотивована ухвала.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи є воєнний стан автоматичною поважною причиною? • Як оцінювати конкретні обставини? 	2

7.	<p>Тема 23. Штучний інтелект та автоматизоване прийняття рішень у цивільному процесі</p> <p><i>Завдання:</i> Використати ШІ (ChatGPT/Claude) для написання проєкту позову. Виявити 3 фактичні або юридичні помилки (галлюцинації), які зробив алгоритм.</p> <p><i>Результат:</i> Висновок: «Ризики використання ШІ в юридичному письмі» (1 сторінка).</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи може ШІ виносити рішення у справах про стягнення заборгованості до 20 тис. грн? • Хто несе відповідальність за помилку «цифрового помічника» судді? <p>Тема 24. Вплив практики ЄСПЛ на цивільний процес України: ключові рішення 2024–2025 років та їх імплементація</p> <p><i>Завдання:</i> Проаналізувати 2 рішення ЄСПЛ 2024–2025 рр. проти України щодо ст. 6 Конвенції. Запропонувати зміни до ЦПК.</p> <p><i>Результат:</i> Пропозиції + обґрунтування.</p> <p><i>Дискусія:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Які системні порушення найчастіші? • Чи впливає практика ЄСПЛ на єдність національної практики? 	2
		14

5.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

№ п/п	Зміст самостійної роботи здобувача вищої освіти	Форми контролю СРЗ	Обсяг СРЗ (години)
1.	<p>Тема 1. Сучасний стан та тенденції реформування цивільного процесуального законодавства України</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ «Цивільний процес 2030: аналіз законопроектів та прогнозів розвитку системи правосуддя». ♦ Скласти порівняльну таблицю «Топ-5 новел ЦПК останнього року», вказавши, яку саме проблему практикуючого юриста вони вирішують. <p>Тема 2. Вплив воєнного стану на реалізацію принципів цивільного судочинства</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ «Трансформація принципів гласності та безпосередності: аналіз судової практики 2024–2025 років». ♦ Підготувати клопотання про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з обґрунтуванням безпекових ризиків. <p>Тема 3. Проблеми доступності правосуддя в цивільному процесі в умовах війни та післявоєнного відновлення</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ «Цифрова та фізична доступність судів для ВПО та мешканців, ГОТ: бар'єри та шляхи подолання». ♦ Розрахувати витрати та терміни «шляху до правосуддя» для 	дискусія, публічні виступи, есе, презентація результатів	14

	<p>особи з окупованої території: від подання через «Електронний суд» до отримання копії рішення.</p> <p>Тема 4. Трансформація ролі судді в умовах посилення змагальності та письмового провадження</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Від арбітра до менеджера: порівняльний аналіз активної ролі судді в Україні та країнах ЄС». ◆ Сформулювати 3 питання, які суддя має поставити сторонам у підготовчому засіданні, щоб з'ясувати можливість примирення, не порушуючи неупередженості. 		
2	<p>Тема 5. Групові (колективні) позови: теорія, зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Class Action по-українськи: моделювання процедури розгляду екологічних та споживчих спорів». ◆ Скласти проект оголошення у ЗМІ про початок розгляду колективного позову проти забудовника (вимоги до учасників, строки приєднання). <p>Тема 6. Проблеми належного та ефективного способу захисту в позовному провадженні</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Ефективність vs Формалізм: розбір 5-ти найгучніших рішень Великої Палати ВС щодо неналежних способів захисту». ◆ Проаналізувати фабулу про подвійну реєстрацію майна та обрати між «визнанням права» та «скасуванням рішення про реєстрацію» з посиланням на ВП ВС. <p>Тема 7. Підготовче провадження як ключовий етап модернізації цивільного процесу</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Майстерність підготовчого засідання: чек-лист адвоката для запобігання процесуальним сюрпризам». ◆ Скласти «заяву про уточнення позовних вимог» та визначити межу, за якою це перетворюється на зміну предмета або підстави позову. <p>Тема 8. Цифровізація цивільного процесу: Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Екосистема Електронного суду: критичний огляд технічних багів та юридичних наслідків для адвоката». ◆ Змоделювати ситуацію «помилки адресата» в Електронному суді: підготувати заяву про поновлення строку через технічний збій системи. 	<p>дискусія, публічні виступи, есе, презентація результатів</p>	16
3	<p>Тема 9. Електронне доказування та електронні документи в цивільному процесі</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Автентичність цифрового світу: як довести в суді справжність переписки в месенджерах та метаданих». ◆ Підготувати «пакет доказів» із месенджера Telegram (скріншоти + опис метаданих + посилання на публічний канал) 	<p>дискусія, публічні виступи, есе, презентація результатів</p>	16

	<p>для підтвердження факту позики.</p> <p>Тема 10. Актуальні питання розподілу судових витрат та присудження витрат на правову допомогу</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Економіка цивільного процесу: як обґрунтувати гонорар успіху та витрати на правову допомогу». ◆ Скласти детальний розрахунок гонорару адвоката («Time Sheet») для справи середньої складності, обґрунтовуючи кожен годину роботи. <p>Тема 11. Спрошене позовне провадження: межі застосування та ризики порушення права на справедливий суд</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Малозначність чи велика проблема? Ризики порушення права на справедливий суд у письмовому провадженні». ◆ Написати заперечення проти розгляду справи у спрошеному провадженні, доводячи, що справа має «фундаментальне значення» для репутації клієнта. <p>Тема 12. Наказне провадження в сучасних умовах: розширення сфери застосування та проблематика оскарження</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Безспірність під питанням: аналіз зловживань у наказному провадженні та методи захисту боржника» ◆ Скласти заяву про скасування судового наказу про стягнення боргу, де основний аргумент — «спірність суми через ненадані послуги». 		
4	<p>Тема 13. Проблеми розгляду спорів за участю суб'єктів владних повноважень у цивільному процесі</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Цивільний чи Адміністративний? Навігатор юрисдикційних конфліктів у спорах з державою». ◆ Скласти правовий висновок щодо підсудності спору про оскарження дій державного виконавця (визначення: цивільний чи адміністративний суд). <p>Тема 14. Забезпечення позову та забезпечення доказів: нові виклики та зловживання</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Процесуальний щит чи зброя рейдера? Аналіз "агресивних" ухвал про забезпечення позову». ◆ Підготувати заяву про забезпечення позову шляхом накладення арешту на криптовалютні активи або банківські рахунки боржника. <p>Тема 15. Апеляційне оскарження в цивільному процесі: тенденції обмеження та відмови від апеляції</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Апеляційні фільтри: аналіз підстав повернення скарг та стратегія їх подолання». ◆ Знайти в реєстрі рішення, де суд не дослідив ключовий доказ, і написати фрагмент апеляційної скарги саме за цим епізодом. 	дискусія, публічні виступи, есе, презентація результатів	16

	<p>Тема 16. Касаційне оскарження: критерії допустимості та реальна доступність касації</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Мистецтво доступу до Касаційного суду: як довести виключну правову проблему». ◆ Сформулювати «виключну правову проблему» для передачі справи на розгляд Великої Палати ВС (на прикладі суперечливої практики щодо спадкування). 		
5	<p>Тема 17. Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Перегляд рішень крізь роки: аналіз практики після рішень ЄСПЛ та Конституційного Суду». ◆ Скласти заяву про перегляд справи через виявлення факту, що ключовий документ у справі був анульований іншим судом пів року тому. <p>Тема 18. Виконавче провадження у цивільному процесі: проблеми взаємодії суду та органів примусового виконання</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Судовий контроль за виконанням: як змусити систему працювати, коли боржник — держава». ◆ Підготувати проєкт скарги на бездіяльність виконавця, який протягом 3 місяців не наклав арешт на майно боржника. <p>Тема 19. Медіація та інші альтернативні способи вирішення цивільних спорів: перспективи обов'язковості</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Альтернатива суду: розробка алгоритму впровадження медіації в адвокатську практику». ◆ Сформулювати «умови примирення» для сторін у спорі про поділ майна подружжя, які б дозволили уникнути судового збору та тривалого розгляду. <p>Тема 20. Правові позиції Верховного Суду як джерело цивільного процесуального права</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Мінливість практики Верховного Суду: як юристу забезпечити правову визначеність для клієнта» ◆ Знайти в <i>Opentatohat</i> або <i>Verdictum</i> дві різні позиції ВС за останній рік щодо одного питання та написати, яку з них має обрати суд сьогодні. 	дискусія, публічні виступи, есе, презентація результатів	16
6	<p>Тема 21. Заочне рішення в цивільному процесі: проблеми застосування та оскарження в умовах воєнного стану</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Заочне правосуддя в умовах війни: баланс між швидкістю та правом на належне повідомлення». ◆ Підготувати заяву про перегляд заочного рішення від імені особи, яка змінила місце проживання через бойові дії та не знала про суд. <p>Тема 22. Поновлення строків у цивільному процесі: новели 2025 року та вплив воєнного стану</p>	дискусія, публічні виступи, есе, презентація результатів	16

	<ul style="list-style-type: none"> ◆ «Строки 2025: аналіз новел щодо поновлення процесуальних строків через 10 років». ◆ Написати клопотання про поновлення строку на касацію, де причиною пропуску є «тривала відсутність електроенергії та зв'язку» (блекаут). 		
7	<p>Тема 23. Штучний інтелект та автоматизоване прийняття рішень у цивільному процесі</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «AI-Lawyer: етичні та юридичні ризики використання штучного інтелекту при підготовці судових документів». ◆ Використати ШІ для генерації відзиву на позов, а потім власноруч написати критику цього тексту (виявити помилки в статтях та логіці). <p>Тема 24. Вплив практики ЄСПЛ на цивільний процес України: ключові рішення 2024–2025 років та їх імплементація</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ «Страсбурзький стандарт у цивільному суді: імплементація рішень ЄСПЛ 2024–2025 років». ◆ Сформулювати підстави для звернення до ЄСПЛ у справі, де національні суди 5 років не можуть винести остаточне рішення («excessive length»). 	дискусія, публічні виступи, есе, презентація результатів	16
	Усього за навчальною дисципліною		110

Вимоги до написання рефератів.

Реферат є формою самостійної роботи здобувача, метою якої є поглиблення та засвоєння знань з дисципліни «Адміністративне судочинство».

Тему реферату здобувач визначає за першою буквою за списком групи.

В окремих випадках здобувач може самостійно запропонувати та розробити тему реферату, попередньо обговоривши її з викладачем.

Структура, зміст і тема рефератів визначаються програмою курсу, що зумовлює таку послідовність роботи:

- вибір теми;
- розробка плану;
- ознайомлення з рекомендованою літературою;
- написання та оформлення роботи.

При написанні реферату та його оформленні варто керуватися такими критеріями:

- обґрунтування вибраної теми;
- опрацювання відповідної літератури;
- наявність авторського розділу;
- наявність списку використаних джерел.

Цитати та статистичні матеріали слід обов'язково супроводжувати посиланнями на джерела інформації, які мають бути відображені у списку використаних джерел. Посилання на інформаційні джерела необхідно подавати по текету у квадратних дужках, наприклад [15, с. 74], 15 – це порядковий номер джерела у списку літератури, а 74 – сторінка із вказаного джерела.

Реферат має складатися із вступу (актуальність теми, предмет, об'єкт, мета, завдання), основної частини (визначення проблеми та послідовне її розкриття), висновків та списку використаних літературних джерел.

Загальний обсяг реферату – до 20 машинописних сторінки формату А4 з 14 шрифтом та інтервалом 1,5, із полями (верхнє/нижнє – 2 см, лїве – 3 см, правє – 1 см.).

Слїд мати на увазі, що головною вимогою до реферату є розкриття сутї питань, а не кїлькїсть сторїнок.

Теми рефератїв

1. Вектор реформування: адаптація цивільного процесу України до стандартів ЄС.
2. Принцип змагальності в умовах війни: чи зберігається рівність можливостей?
3. Гласність та відкритість судового розгляду: межї обмеження з міркувань безпеки.
4. Територіальна підсудність: аналіз практики передачі справ із зони бойових дій.
5. Дистанційне правосуддя: правовий статус учасників, що перебувають за кордоном.
6. Активна роль судді: баланс між допомогою сторонам та неупередженістю.
7. Письмове провадження: переваги швидкості проти ризиків формалізму.
8. Class Action (Груповий позов): чому цей інститут необхідний для захисту прав споживачів в Україні.
9. Досвід США та ЄС у колективних позовах: що варто запозичити українському законодавцю?
10. ЄСІТС (Електронний суд): аналіз технічних збоїв та процесуальних наслідків.
11. Електронний підпис у цивільному процесі: проблеми ідентифікації особи.
12. Скриншоти з месенджерів (Viber, Telegram): критерії допустимості як доказів.
13. Метадані електронного документа: як довести авторство та час створення.
14. Штучний інтелект у правосудді: перспективи використання AI для підготовки судових наказів.
15. Етичні аспекти застосування AI при оцінці доказів судом.
16. Належний спосіб захисту: аналіз практики ВС щодо відмови у позові через «неправильну» вимогу.
17. Дисциплінарна роль підготовчого засідання: як запобігти затягуванню справи.
18. Цивільний позов проти держави: особливості розгляду справ за участю суб'єктів владних повноважень.
19. Зловживання правом на забезпечення позову: як відрізнити захист від «рейдерства».
20. Забезпечення доказів у мережі Інтернет: роль нотаріусів та суду.
21. Спрощене провадження у «малозначних» справах: межї дискреції суду.
22. Право на справедливий суд у справах без виклику сторін: позиція ЄСПЛ.
23. Еволюція наказного провадження: від комунальних боргів до аліментів.
24. Скасування судового наказу: проблеми захисту прав боржника в умовах воєнного стану.
25. Заочне рішення: особливості повідомлення відповідача через оголошення на сайті суду.
26. Витрати на правничу допомогу: як довести «співмірність» та «розумність» гонорару адвоката.
27. Гонорар успіху: сучасна позиція Великої Палати Верховного Суду.
28. Альтернативне вирішення спорів: чому закон про медіацію (2021) ще не запрацював на повну?
29. Врегулювання спору за участю судді: переваги та недолїки процедури.
30. Поновлення строків у 2025 році: чи є війна «абсолютною» підставою для вибачення пропуску строків?
31. Апеляційні фільтри: право на перегляд справи vs процесуальна економія.
32. Касаційні фільтри (малозначність): чи не порушується принцип рівності перед законом?
33. Виключні обставини: перегляд справ після рішення КСУ або ЄСПЛ.
34. Нововиявлені обставини: відмінність від «нових доказів» (практичні приклади).
35. Судовий контроль за виконавчим провадженням: розгляд скарг на дії державних виконавців.
36. Взаємодія суду та приватних виконавців: проблеми та перспективи.
37. Прецедентний характер рішень ВС: як правова позиція змінює норму закону.
38. Відступ від правової позиції: як забезпечити єдність судової практики та динамізм права.
39. Імплементация рішень ЄСПЛ 2024-2025 рр. у цивільне судочинство України.

40. Принцип «Res Judicata» та практика ЄСПЛ: коли остаточне рішення суду може бути переглянуте.

5.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Проведення модульного контролю з дисципліни «Актуальні проблеми цивільного процесу» здійснюється у формі тестового завдання.

Запитання формулюються з урахуванням принципів:

Лаконічність: чіткі та стислі формулювання.

Завершеність: відповіді охоплюють всі аспекти запитання.

Гомогенність: правильні та неправильні варіанти відповіді логічно та граматично подібні.

Вибірковість: питання стосуються суттєвих аспектів вивченого матеріалу.

Завдання передбачають вибір одного правильного варіанта з трьох запропонованих.

Студентами пропонуються тестові завдання у кількості 18 питань.

Критерії оцінювання: виконання тестових завдань – максимум **9 балів** (0,5 балів за 1 правильну відповідь).

5.4 Індивідуальні завдання та критерії їх оцінювання

До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Сума заохочувальних балів враховується при виставленні підсумкових балів в заліково-екзаменаційну відомість (але не більше **89 балів** в загальному підсумку) і може бути автоматично зарахована при виставленні підсумкової семестрової оцінки з відповідної освітньої компоненти.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

5.5 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Екзамен. Відбувається згідно з «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ ВНЗ МАУП» <https://maup.com.ua/assets/files/yakist/studcentr/polozhennya-pro-sistemu-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-zdobuvachiv-vishhoi-osviti.pdf>

Орієнтовний перелік питань для комплексного контролю:

1. Стратегічні напрями реформування цивільного процесуального законодавства України до 2030 року.
2. Співвідношення «букви закону» та «духу права» (верховенства права) у сучасній судовій практиці.
3. Особливості реалізації принципу диспозитивності в умовах воєнного стану.
4. Трансформація принципу змагальності: межі активної ролі сучасного судді.
5. Принцип гласності та його обмеження: баланс між безпекою та відкритістю правосуддя.

6. Доступність правосуддя як складова права на справедливий суд (ст. 6 Конвенції).
7. Вплив воєнного стану на територіальну підсудність цивільних справ.
8. Процесуальні гарантії прав ВПО та осіб, що перебувають на тимчасово окупованих територіях.
9. Концепція «судового менеджменту»: роль судді в оптимізації строків розгляду справи.
10. Групові позови: порівняльний аналіз моделей *opt-in* та *opt-out*.
11. Перспективи запровадження колективних позовів у справах про захист прав споживачів та екологію.
12. Проблема надмірного формалізму в цивільному процесі: правові позиції ЄСПЛ.
13. Право на розумний строк розгляду справи: критерії оцінки в умовах воєнного стану.
14. Співвідношення цивільної та адміністративної юрисдикції: критерії «приватноправового інтересу».
15. Роль Верховного Суду у забезпеченні єдності та сталості судової практики.
16. Правовий статус ЄСПС та обов'язковість реєстрації електронних кабінетів.
17. Процесуальні наслідки нересстрації електронного кабінету адвокатом або юридичною особою.
18. Електронний документ vs Паперовий документ: проблема пріоритету та автентичності.
19. Поняття та види електронних доказів у цивільному процесі.
20. Порядок подання та дослідження електронних доказів у судовому засіданні.
21. Проблеми ідентифікації автора повідомлення у месенджерах (Viber, Telegram, WhatsApp).
22. Доказова сила скріншотів та веб-архівів: вимоги до належності та допустимості.
23. Метадані файлу як засіб доказування часу та місця створення документа.
24. Використання штучного інтелекту при підготовці судових рішень: правові та етичні ризики.
25. Автоматизоване прийняття рішень у малозначних справах: світовий досвід та перспективи України.
26. Процесуальні фільтри в системі «Електронний суд».
27. Захист персональних даних та кібербезпека у цифровому судочинстві.
28. Відповідальність за фальсифікацію електронних доказів.
29. Відеоконференція поза межами приміщення суду: технічні стандарти та процесуальні ризики.
30. Стандарти доказування: «баланс імовірностей» у цивільних справах.
31. Критерії «ефективності» способу захисту права у практиці Великої Палати Верховного Суду.
32. Процесуальні наслідки обрання неналежного способу захисту права.
33. Підготовче провадження як фундамент якісного розгляду справи по суті.
34. Завдання підготовчого засідання: розкриття доказів та остаточне визначення предмета спору.
35. Правові наслідки подання доказів після закриття підготовчого провадження.
36. Спрощене позовне провадження: критерії «малозначності» справи.
37. Ризики порушення права на справедливий суд при розгляді справи без виклику сторін.
38. Наказне провадження: розширення сфери застосування у 2024-2025 роках.
39. Процедура скасування судового наказу: наявність «спору про право» як ключовий фактор.
40. Забезпечення позову: види заходів та критерії їх співмірності позовним вимогам.
41. Зустрічне забезпечення як засіб запобігання зловживанню процесуальними правами.
42. Забезпечення доказів до подання позову: умови та порядок.
43. Процесуальні диверсії під час забезпечення позову та методи боротьби з ними.
44. Судові витрати: склад, порядок розподілу та обґрунтування.
45. Гонорар успіху адвоката: позиція Верховного Суду та етичні аспекти.
46. Критерії «розумності» та «співмірності» витрат на професійну правничу допомогу.
47. Попередній розрахунок судових витрат: наслідки неподання.
48. Відмова від позову та визнання позову: роль суду та наслідки для сторін.
49. Мирова угода: умови затвердження та порядок примусового виконання.
50. Врегулювання спору за участю судді: особливості процедури та межі конфіденційності.
51. Апеляційне оскарження як гарантія виправлення судової помилки.
52. Межі розгляду справи апеляційним судом: нові докази та зміна обставин.

53. Тенденції обмеження апеляційного перегляду в малозначних справах.
54. Касаційні фільтри: аналіз чотирьох підстав касаційного оскарження (ст. 389 ЦПК).
55. Касація як «суд права»: межі повноважень Верховного Суду.
56. Поняття виключної правової проблеми для передачі справи на Велику Палату ВС.
57. Значення правових висновків ВС для єдності судової практики.
58. Процедура відступу від правової позиції Верховного Суду.
59. Нововиявлені обставини: відмінність від нових доказів та підстави для перегляду.
60. Виключні обставини: перегляд справи після рішення Конституційного Суду України.
61. Перегляд справи за виключними обставинами на підставі рішення ЄСПЛ: строки та процедура.
62. Поновлення процесуальних строків: поважність причин в умовах воєнного стану та блекаутів.
63. Новели 2025 року щодо граничних строків поновлення права на оскарження.
64. Заочне рішення: умови ухвалення та специфіка повідомлення відповідача під час війни.
65. Двоступенева процедура оскарження заочного рішення.
66. Порядок скасування заочного рішення судом, що його ухвалив.
67. Преюдиційне значення судових рішень: межі та винятки.
68. Процесуальні наслідки смерті сторони або ліквідації юридичної особи під час оскарження.
69. Право на оскарження ухвал суду окремо від рішення суду.
70. Особливості касаційного розгляду без виклику сторін (письмове провадження).
71. Судовий контроль за виконанням рішень як завершальна стадія процесу.
72. Процесуальні засоби оскарження дій державного та приватного виконавця.
73. Виконання рішень проти держави: проблеми реалізації гарантій та роль казначейства.
74. Заміна сторони виконавчого провадження та процесуальне правонаступництво.
75. Державний імунітет рф: правові підстави для його подолання в цивільних справах про відшкодування збитків.
76. Медіація як альтернатива судовому розгляду: переваги та правова природа угоди за результатами медіації.
77. Судовий контроль за дотриманням умов медіаційної угоди.
78. Вплив практики ЄСПЛ на тлумачення норм ЦПК України.
79. Принцип «правової визначеності» у рішеннях ЄСПЛ проти України.
80. Зловживання процесуальними правами: види, ознаки та заходи відповідальності.
81. Процесуальні штрафи як інструмент боротьби з неповагою до суду.
82. Особливості розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення на ТОТ.
83. Процесуальні особливості справ про визнання майна безхазайним під час війни.
84. Участь прокурора у цивільному процесі: підстави та межі представництва інтересів держави.
85. Треті особи у цивільному процесі: вплив рішення на їхні права та обов'язки.
86. Процесуальне правонаступництво: відмінність від заміни неналежного відповідача.
87. Тасмниця нарадчої кімнати та наслідки її порушення у світлі діджиталізації.
88. Забезпечення виконання іноземних судових рішень в Україні.
89. Судові доручення іноземних судів: порядок та особливості виконання.
90. Етичні стандарти поведінки адвоката та судді у цивільному процесі: вплив на репутацію правосуддя.

6. Політика курсу:

Курс “Актуальні проблеми цивільного процесу” передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності згідно Кодексу академічної доброчесності МАУП та Положення про запобігання та виявлення плагіату в наукових та академічних текстах у ПрАТ ВНЗ МАУП, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських (практичних) заняттях, а також виконання завдань для самостійної роботи.

Відпрацювання семінарського заняття може здійснюватися у формі опитування, тестування, виконання практичного завдання, розв'язання задачі з відповідної теми.

По завершенню вивчення Модуля 1 проводиться модульна контрольна робота 1 (Тема 1-12), по завершенню вивчення Модуля 2 проводиться модульна контрольна робота 2 (Тема 13-24). Результат модульної контрольної роботи для здобувача, який не з'явився на контрольні заходи, є нульовим. У такому разі, здобувач має можливість повторно виконати модульну контрольну роботу.

Не допустимо: пропуск занять без поважних причин; запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при зверненні до текстів нормативно-правових актів); списування та плагіат.

Рекомендовані джерела інформації.

Основна:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
7. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
8. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
9. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року № 3852-XII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
10. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року № 213/95-ВР, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Житловий Кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>
12. Кодекс законів про працю України від від 10.12.1971 № 322-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
13. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
14. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
15. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

Додаткова:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, прийнята Радою Європи 04.11.1950 р. зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом №11 від 11 травня 1994 року, Протоколом №14 від 13 травня 2004 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
3. Рекомендація № R (84) 5 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя, ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи на 367 засіданні заступників міністрів 28 лютого 1984 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_126
4. Європейська хартія про закон «Про статус суддів» (Рада Європи, 10 липня 1998 р.). URL: <http://www.uapravo.net/akty/ministerstvo-main/akt9plsa7d.htm>
5. Висновок №11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень, https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf
6. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 року, схвалені Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН 27 липня 2006 року №2006/23. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_j67
7. Васильєв С.В. Звернення до суду: алгоритм процесуальних дій (цивільна юрисдикція) : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2021. 474 с.
8. Несінов О.М. Цивільний процес. Успішна адвокатська практика. Норма права. 2021. 556с.
9. Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 19 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Харків, обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України», Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. 498 с.
10. Складання процесуальних документів у досудовому розслідуванні: навчально-методичний посібник. Аленін Ю.П., В.Г. Пожар, О.О. Торбас. Одеса, 2020.
11. Складання процесуальних документів для юристів : навч. посіб. / А.М. Куліш, О.М. Резнік, А.М. Рубаненко, М.М. Новицька ; за заг. ред. О.М. Резніка. Суми: СумДУ, 2020. 439 с.
12. Складання процесуальних документів з цивільних, сімейних, житлових, земельних та трудових справ : науковопрактичний посібник / за заг. ред. М.М. Ясинка. Київ : Алерта, 2022. 352 с.
13. Сучасні проблеми цивільного та цивільно-процесуального права (в частині цивільно - процесуального права) : навч.-метод. посіб. / Н. Голубева, І. Бут, О. Полуніна, Ю. Полюк, Ю. Цал-Цалко; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 190 с. (Серія «Навчально-методичні посібники»). URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26554>
14. Сергій Фурса. С. Бичкова Цивільний процес. Теорія і практика. Концепції вчених з удосконалення законодавства про цивільне судочинство. Монографія. Київ:Алерта, 2023. 640с.
15. Цивільно-процесуальні документи у наказному та окремому провадженнях (зразки оформлення) : навчально-методичний посібник / за ред. В.О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 192 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3035>
16. Чернега В.М. Актуальні проблеми цивільного права та процесу: навчальний посібник. Київ: 2024. 254 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>
2. Офіційний веб-портал Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
3. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України . URL: <http://www.kmu.gov.ua>
4. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України . URL: <https://ccu.gov.ua/>
5. Офіційний веб-портал Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>
6. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>
7. Офіційний вебпортал «Судова влада України» (<https://court.gov.ua>) .
1. Єдиний державний реєстр судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua>).